

Recensie

Jan Alex de Roos

Erik van Ommen, VINGEROEFENINGEN, uitgave in eigen beheer, Groningen 2008. Te bestellen à € 24,95 plus porto via de website van de schrijver www.erik-van-ommen.nl. Boekhandels Selexyz in de Guldenstraat en Godert Walter in de Ebbingestraat in Groningen hebben ook enkele exemplaren te koop.

Omdat het 25 jaar geleden was dat Erik van Ommen afstudeerde aan Minerva, de Academie voor Beeldende Kunsten in Groningen, besloot hij een boek te maken met een selectie van zijn niet eerder gepubliceerde potlood-, inkt- en krijttekeningen. *VINGEROEFENINGEN* is zijn zevenentwintigste publicatie in boekvorm!

Het boek, harde kaft, mét leeslint, bestaat uit veertien pagina's tekst en meer dan 100 bladzijden met schetsen en tekeningen, alle in zwart-wit. De afbeeldingen, veelal afkomstig uit de schetsboeken van de kunstenaar, bestrijken een groot deel van de wereld:

Helgoland, Texel, Midden-Spanje, Mallorca, Noord-Amerika, Lesbos, Zimbabwe, India, Japan en Zweden. De afbeeldingen tonen vogels (plus enkele zoogdieren en zelfs vissen en reptielen) in allerlei poses, levensrecht neergezet tijdens het observeren in het veld, de plek waar de kunstenaar het liefst werkt.

Een laatste sectie in het boek geeft een geïllustreerd overzicht van enkele andere boeken van Van Ommen, met name die over de Bijeneters van Harkstede, de Dwergganzen van Anjum, de kiekendieven van het Oldambt en de zwaluwen van Singraven. Ook het nog dit jaar te verschijnen *DE KLUTEN VAN BREEBAART* krijgt twee bladzijden.

Het is een gelimiteerde oplage geworden, van 500 genummerde en gesigioneerde exemplaren, wat erg doet denken aan het boekje 33 *ETSEN* uit 1993 dat in even grote, eveneens genummerde en gesigioneerde oplage uitkwam en inmiddels behoort tot een van de meest gezochte (en minst vindbare) vogelboekjes van Nederland. De boeken van Erik van Ommen worden in wijde kring verzameld en liefhebbers dienen zich te haasten – op dit moment van schrijven is al meer dan de helft van de oplage verkocht.

Lezingverslag: een avondje vogels ringen

Willem-Jan Fontijn

Op 23 januari 2008 werden in een bovenzaaltje van 't Vinkhuys drie lezingen gegeven over het vele ringwerk in de provincie Groningen. Aanwezig waren in totaal twintig leden. De aangekondigde lezing van Rinus Dillerop over het CES-project kon vanwege persoonlijke omstandigheden helaas niet doorgaan. René Oosterhuis gaf in zijn plaats een extra lezing.

100 jaar vogels ringen (René Oosterhuis)

Deze lezing vormde een goede kennismaking met de verschillende aspecten en mogelijkheden van het ringen van vogels. Het begon allemaal met de Deense leraar Hans Christian Mortensen, die in 1899 de eerste vogel ooit ringde. In Nederland werd in 1911 de eerste vogel geringd, onder toezicht van een voorloper van het huidige Vogeltrekstation. Het belangrijkste doel was om

meer te weten te komen over de trek. In de beginperiode werden er echter maar weinig vogels geringd, pas vanaf de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw nam het aantal geringde vogels explosief toe. Uiteraard kwamen de verschillende vangstmethodeën aan bod, waaronder de vinkenbaan, eendenkooien, mistnetten en de ganzen- en wilsterflappers. En natuurlijk de Helgoland-val, waarvan de werking fraai werd geïllustreerd aan de hand van een verhaal over de 'vangst' van een Avifaunalid tijdens een Helgoland-excursie!

In eerste instantie werden de vogels alleen geringd met een stalen ring (nu aluminium) met inscriptie. Later kwamen daar de kleuringen (poot- en halsringen, vleugelmerken etc.) bij, die in het veld makkelijker zijn af te lezen. De laatste jaren worden steeds meer vogels ook uitgerust met satellietzenders. Met behulp van deze middelen wordt geprobeerd om meer te weten te komen over onder meer trek(gedrag), leeftijd en overleving, het bepalen van broedsucces (bijvoorbeeld via het CBS-project) en populatieomvang. Aan de hand van een aantal voorbeelden werd duidelijk dat dit veel informatie heeft opgeleverd. Een bekend voorbeeld van een kleuringproject is het onderzoek aan Kokmeeuwen in enkele grote steden, waaronder Groningen. Illustratief voor het project is de bekende Kokmeeuw met ring LFY (zie ook *Gors* 34: 74-76). Het gebruik van zenders heeft inmiddels een grote vlucht genomen. Zeer bekend is natuurlijk het Grauwe Kiekendievenproject van Ben Koks. Maar er zijn ook nieuwe projecten gestart, onder andere met Zilvermeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen. In een kolonie op Vlieland werden in het voorjaar van 2007 verschillende vogels van zenders voorzien. Binnen korte tijd leverde dit al verrassende resultaten op. Vooral het verschil in foerageren tussen Kleine Mantelmeeuw (over grote afstanden) en Zilvermeeuw (dichtbij de kolonie) is opvallend. Tot slot aan het eind van de lezing nog een vraag: Weten we nu alles? Er is inmiddels veel bekend, maar nog lang niet alle gegevens van 100 jaar vogels ringen zijn

verwerkt. Om meer te weten te komen zal de vooruitgang van de techniek volop benut moeten worden. Het meten van overleving en reproductie zal daarbij een belangrijke plaats innemen.

Ringen van Visdieven (Derick Hiemstra)

In 2007 is Derick Hiemstra een project met Visdieven begonnen. Het betreft een zogenaamd RAS-project (Recapturing Adults for Survival). Dit project houdt in dat steeds opnieuw volwassen vogels (broedvogels) worden gevangen om zo hun overlevingskans te kunnen berekenen. Dankzij een betere kennis van de overlevingskansen kunnen, indien nodig, doeltreffende beschermingsmaatregelen genomen worden. Andere belangrijke doelen van het Visdievenproject zijn onder andere: meer te weten te komen over plaatstrouw van de broedvogels, de lengte van het broedseizoen, de eerste eileg, partnerinfo, leeftijdsopbouw en trekroutes.

Een belangrijke plaats in het onderzoek wordt ingenomen door de kolonie op het terrein van Wagenborg in de haven van Delfzijl. In het verleden zijn hier al veel jongen geringd en die komen uiteindelijk in Delfzijl terug om te gaan broeden. De Visdieven broeden daar op het eind van een pier, gewoon op de straat. Vanuit de auto zijn de vogels goed te benaderen en kunnen de ringen makkelijk afgelezen worden. Tijdens het broedseizoen worden veel vogels geringd. Veel adulte Visdieven worden gevangen met een kooi, terwijl ze op het nest zitten. Na enkele testen bleek dit de meest effectieve en de minst verstoringgevoelige manier te zijn. Later in het broedseizoen worden ook veel (niet-vliegvlugge) jongen op het nest geringd. Ook op andere plekken worden kolonies Visdieven gevolgd, vooral in de Eemshaven en in de stad Groningen. Het afgelopen jaar werd onder andere gebroed op de daken van Lijnco en KPN in Vinkhuizen en het Alfa-college in Lewenborg. Op deze plaatsen werden het afgelopen jaar vooral juveniele vogels geringd, het vangen van adulte vogels bleek iets te lastig te zijn.

Ondanks dat het project nog maar een seizoen loopt, is al de nodige informatie boven water gekomen, bijvoorbeeld over geringde partners en broedgegevens. In de kolonie van Delfzijl worden veel vogels gezien die afkomstig zijn uit Delfzijl, de Eemshaven en de Groninger kwelders. Maar er worden ook Visdieven uit Zeeland aangetroffen. Daarnaast zijn er vogels uit het buitenland gezien, zoals uit Engeland en Senegal. Direct na het broedseizoen werd in Lauwersoog een aantal ringen afgelezen van juveniele Visdieven. Al deze vogels waren uit de stad Groningen afkomstig. Later werden hier ook nog enkele vogels uit onder andere Delfzijl en de Eemshaven gezien. Erg bijzonder waren de waarnemingen van vier Visdieven die in de overwinteringsgebieden in Namibië zijn geringd.

Ringonderzoek naar de Huismus in Leek en Lettelbert (René Oosterhuis)

Het afgelopen voorjaar is René Oosterhuis begonnen met een ringonderzoek aan de Huismus. Dit project betreft eveneens een RAS-project. Zoals bekend is de stand van de Huismus in 30 jaar tijd met 50% afgenomen. Voedselgebrek, gebrek aan nestgelegenheid en predatie worden daarbij genoemd als mogelijke oorzaken.

Het doel van het project is het berekenen van de overleving van jonge en volwassen Huismussen. Op deze manier wordt geprobeerd om meer te weten te komen over het leven van de huismus en kan wellicht een verklaring worden gevonden voor de achteruitgang.

Het onderzoek vindt plaats in Leek (binnen een straal van een kilometer) en in Lettelbert.

Met slag- en mistnetten heeft René al veel Huismussen geringd, inmiddels ruim 200. Het is de bedoeling dat verder elk jaar minstens 30 vogels worden gevangen en voorzien van kleurringen. Van elke vogel worden biometrie en gewicht genoteerd. Om zo veel mogelijk terugmeldingen te krijgen heeft René zelfs de lokale media ingeschakeld. Gezien het aantal meldingen (zo'n 5000) is dit aardig gelukt.

Aan de hand van het aantal afgelezen kleurringen kan een schatting worden gemaakt van de populatie mussen in een tuin. Na verloop van tijd kunnen dan berekeningen worden gemaakt en het is al gebleken dat die berekeningen goed overeenkomen met de schattingen.

Uit het onderzoek kwam al een opvallend feit naar voren. In juni treedt er een sterke piek op van het aantal Huismussen, voornamelijk veroorzaakt door het grote aantal juveniele vogels. In deze piekperiode is er een grote behoefte aan voedsel, waardoor de mussen over grotere afstanden moeten foerageren. Ze worden gezien in verschillende tuinen, verspreid over Leek. Later in het jaar, als de populatie weer wat afgenomen is, worden de mussen veel meer in hun 'eigen' tuin gezien, vermoedelijk omdat er dan wel voldoende voedsel te vinden is.

Voor het onderzoek zijn nog veel gegevens nodig. Waarnemingen van gekleurringde Huismussen kunnen worden doorgegeven aan René Oosterhuis, e-mail: reneoosterhuis@hetnet.nl of tel. 0594-510102.

OP EEN GEGEVEN MOMENT ONTDEK JE 'M ZELF...

DUTCH
BIRDING

- Nationaal en internationaal vermaard tweemaandelijkse tijdschrift over herkenning, voorkomen en verspreiding
- Met veel aandacht voor recente waarnemingen van zeldzame en schaarse vogelsoorten in Nederland, België en de rest van Europa.
- Lees over de Bastaardarend in de Lauwersmeer en de Zwartkeilijster in Groningen, de Brilzee-eenden bij Terschelling of misschien wel over je eigen ontdekking.
- Maar ook over vogels kijken in Zuid-Korea of Guatemala, de herkenning en het voorkomen van de verschillende Izabelklauwieren in Nederland en het verschil tussen Wilgengors en Rosse Gors.
- Met ongeëvenaard fotowerk en schitterende illustraties!

Dutch Birding-vogelijn: 0900-2032128 (35 eurocent per minuut)
Dutch Birding-inspreeklijn: 010-4261212
(LAAT UW WAARNEMINGEN NIET VERLOREN GAAN)
Website: www.dutchbirding.nl
Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam